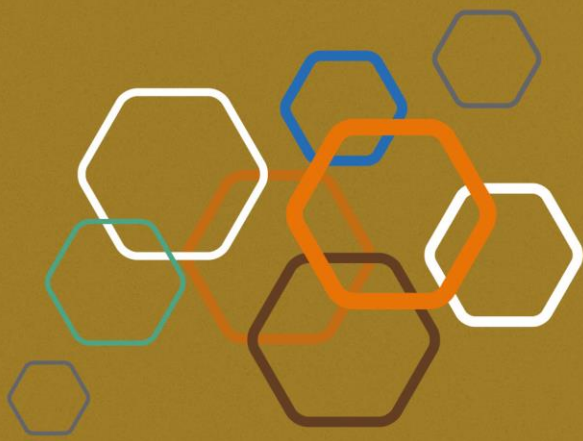

Programma deelsessie

Artificial Intelligence (AI)

Black box of deugdelijke grondslag?

Koninklijke Nederlandse
Beroepsorganisatie
van Accountants

Werkgroep AI
NBA-verenigingsconferentie 16 juni 2025

Inleiding

Artificial intelligence (AI) heeft een grote invloed op ons informatielandschap. De betrouwbaarheid ervan staat hevig onder druk. AI biedt mogelijkheden voor vervalsing die zowel geavanceerd als gebruiksvriendelijk zijn. Organisaties en hun informatiestromen raken steeds meer nauw met elkaar verweven tot ecosystemen. Informatie wordt steeds meer gegenereerd en geanalyseerd door probabilistische AI in plaats van de vertrouwde deterministische software. AI zorgt voor nieuwe technieken voor verificatie of monitoring. En intussen blijft de hoeveelheid informatie in alle domeinen maar exploderen.

Een ding staat vast: de accountant speelt een belangrijke rol in het informatielandschap. En nu dat landschap bij deze cocktail van ontwikkelingen verandert is de vraag:

Wat betekent AI vandaag en vooral morgen voor de positie van de accountant in dit nieuwe landschap. En daarmee: wat voor beleid moet de NBA proactief neerzetten om die positie te behouden of te versterken. Oftewel: wat zou je NBA-bestuurders adviseren om te doen?

Waarom meedoen aan deze deelsessie?

De ontwikkelingen in AI en AI-tools gaan heel hard en elke week worden meer tools gelanceerd, die klaar zijn voor gebruik. Het verschil tussen nep en echt is lastiger te onderscheiden, organisaties gebruiken (black box) systemen om informatie te genereren, en de gebruiker van die informatie gebruikt ook weer AI om de almaar in omvang toenemende jaarrekening te begrijpen. Dit raakt diverse gezichtspunten of domeinen:

- Accountant en maatschappij;
- Accountant en organisaties;
- Accountant en controle.

Praat mee over de ontwikkelingen in deze drie domeinen. Met de resultaten uit de deelsessie werkt de werkgroep een beleidsnotitie uit die na afstemming met de deelnemers aan de deelsessie wordt ingebracht in de strategische bestuurstweedaagse van september. Hierin bespreekt het bestuur de plannen/ projecten voor 2026. Afhankelijk van de uitkomst worden de activiteiten opgenomen in het Jaarplan 2026.

Centrale vraag deelsessie

Tijdens de sessie willen we daarom met de deelnemers in gesprek gaan over de vraag wat AI nu en straks betekent voor de betrouwbaarheid van informatie en of de NBA beleid moet ontwikkelen op dit thema. Deelvragen die daarbij opkomen onderverdeeld naar drie domeinen:

Accountant en maatschappij

- Krijgt het maatschappelijk verkeer in dat nieuwe landschap andere verwachtingen en welk beleid is er nodig om het beroep daar goed te positioneren?
- Komen er nieuwe objecten of domeinen op waar een vraag naar zekerheid door accountants ontstaat en welk beleid is er nodig om het beroep daar goed te positioneren?
- Verandert de positie van de accountant in het ecosysteem, ontstaan er andere coalities en samenwerkingen? Welk beleid is nodig om het beroep daar goed te positioneren?
- Hoe verandert de rol van de accountant ten aanzien van het analyseren van jaarverslagen en verantwoordingsdocumenten?
- Als eindgebruikers van jaarverslagen en verantwoordingsdocumenten AI-analyses daarop toepassen, waar eindigt de verantwoordelijkheid van de opsteller en accountant? Is de uitkomst nog een getrouw beeld? Wat zijn de verwachtingen van het maatschappelijk verkeer hierbij en wat kan de rol van de accountant zijn?

Accountant en organisaties

- Welke opties zijn er om betrouwbaarheid van data/informatie te blijven borgen en welk beleid is nodig om het beroep daar goed te positioneren?

- Impact van AI op kans op fraude en hoe accountant hierop kan anticiperen?
- Zijn er nieuwe, meer dynamische Corporate Reporting methoden nodig in het nieuwe ecosysteem?

Accountant en controle

- Biedt AI mogelijkheden om door een combinatie van efficiency en uitstraling de krapte op de arbeidsmarkt te lijf te gaan en welk beleid is er nodig om het beroep daar goed te positioneren?
- Wanneer kan de uitkomst van AI-tooling gelden als controlebewijs? Zou er een aanvullende handreiking of kwaliteitsstandaard ontwikkeld moeten worden?
- Welke kennis heeft de accountant nodig voor het nieuwe ecosysteem? Zijn er nieuwe specialisaties nodig? Moet nieuwe kennis worden toegevoegd aan de common body of knowledge van accountants(-opleidingen)?

Opzet deelsessie

- We gaan in drie subgroepen uiteen van circa 15 tot 20 mensen;
- Elke subgroep heeft een moderator die een korte toelichting geeft en de werksessie begeleidt;
- Elke subgroep gaat uiteen in drie groepen en behandelt één of meerdere domeinen aan de hand van een aantal deelvragen. We zullen niet aan alle bovengenoemde punten toekomen, maar mocht je nog een aanvullende vraag hebben, aarzel dan niet om die te delen met Melissa Klaver, email: m.klaver@nba.nl. Mogelijk dat we die bespreken als dit een vraag is die meer leden hebben;
- Prioritering van de besproken vragen /stellingen voor terugkoppeling aan bestuur;
- Terugkoppeling en bundeling inzichten met de totale werksessie AI.

Hosts sessie

Deze deelsessie wordt begeleid door Joost van Buuren, Gerke van Garderen en Melissa Klaver.

Achtergrond

De NBA Accounttech taskforce heeft in 2024 een *Leidraad AI in Control* opgesteld, waarin handvatten zijn gegeven om AI beter te beheersen en in gesprek te gaan met degenen die verantwoordelijk zijn voor het AI-systeem en de implementatie daarvan. Ook deze verantwoordelijken kunnen deze leidraad gebruiken. Daarnaast kan de leidraad nuttig zijn voor het management en de toezichthouders die betrokken zijn bij de toepassing van AI.

Verder heeft de NBA Accounttech twee rapporten uitgebracht over het kwaliteitsborgingsraamwerk voor innovatie van controlemethodologie. Het eerste rapport geeft concrete handvatten voor kwaliteitsbeheersing bij de verschillende fasen van de ontwikkeling van de innovatie. Het tweede rapport verdiept met een handvatten voor theoretisering en validering van de controlemethode. Beide rapporten zijn op werkbaarheid getoetst bij een aantal accountantskantoren en bevatten tal van aanbevelingen.

Tenslotte is het interessant om kennis te nemen van drie papers van de Canadese accountantsberoepsgroep, zie de link : [CPAs and AI: Empowering the profession's future - CPA Canada](#)

Bijlagen artikelen

Bijlage 1: Welkom in de wereld van open assurance

Bijlage 2: Speelgoed

Bijlage 3: link [Leidraad AI in Control \(nba.nl\)](#)

Bijlage 4: link [Kwaliteitsborging innovatie controlemethodologie \(nba.nl\)](#)

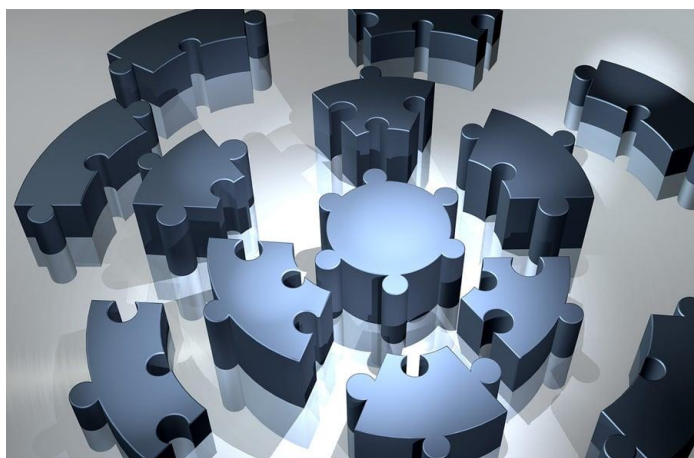
Bijlage 1: Welkom in de wereld van open assurance

Achtergrondartikel Accountant.nl: 7 december 2022

Wat als accountantscontroles over deelgebieden naadloos aan elkaar zouden kunnen worden geklikt? En accountants eenvoudig van elkaars werk gebruik kunnen maken? Het is niet alleen denkbaar, maar ook technisch haalbaar en in een steeds verder specialiserend accountantsvak vroeg of laat onvermijdelijk. Welkom in de wereld van open assurance, waar hergebruik de norm is.

Nart Wielaard en Dennis van de Wiel

The times they are a changing. Een van de grote veranderingen is dat organisaties meer en meer met elkaar zijn verknoot in ecosystemen. Simpel gesteld: Ze sturen geen inkooporder meer naar een leverancier, maar hebben toegang tot het systeem van die leverancier om *real time* de voorraad op niveau te houden. Of ze halen volautomatisch informatie op bij verschillende partners om een aanvraag voor een lening goed te keuren. Die interfaces groeien in aantal en intensiteit. Het gaat onder meer om relaties met partners, informatieleveranciers, fiscale autoriteiten, toezichthouders en andere partijen. In sommige gevallen is eigenlijk nauwelijks vast te stellen waar de grens van een organisatie loopt. Bij veel van die interfaces is er vraag naar zekerheid, onder meer vanuit de toezichthouders.

Verschillende partijen

Accountantscontrole is 'uitgevonden' voordat deze ecosystemen er waren en richt zich vanuit die historie begrijpelijkwijs primair op een object als geheel - een losstaande organisatie. Als we de controle nu zouden uitvinden, zou het dan niet logischer zijn om controles door verschillende partijen uit te laten voeren op deelgebieden en de accountant dit te laten integreren tot een eindoordeel over de organisatie zelf?

In de eenvoudigste vorm: KPMG geeft een verklaring af over de financiële administratie, EY over de duurzaamheid, Mazars op de verwerking van persoonsgegevens en BDO op de rest van de IT omgeving. De accountant klikt deze aan elkaar tot een totale verklaring over het object als geheel, maar verschillende stakeholders kunnen ook gebruikmaken van de deelverklaringen. Is dit compleet nieuw? Nee, er bestaan standaarden voor deelgebieden zoals IT services (SOC2 ofwel ISAE3402-verklaring), maar deze onderzoeken zijn in het huidige systeem een vrij complexe en vooral ook erg dure aangelegenheid.

'Het is voorstelbaar dat bedrijven hun audit willen opknippen in tientallen stukjes.'

In de wereld van Open Assurance gaat het nog veel verder: Het is voorstelbaar dat bedrijven hun audit willen opknippen in tientallen stukjes, precies vanwege de in de eerste alinea beschreven interfaces tussen organisaties. De oplossing om die complexiteit te lijf te gaan: een Open Assurance standaard, waarmee je allerlei rapporten over deelgebieden digitaal aan elkaar kunt klikken.

Droom?

Klinkt dit als de droom van een doorgesnoven trendwatcher? Het is minder ver weg dan u denkt. Ten eerste: Het is technisch haalbaar. Data science heeft het accountantsvak al veel goeds gebracht. In het kort: Er wordt steeds meer vastgelegd in systemen en we worden er steeds beter in om assurance-informatie uit deze data te distilleren. Een voorbeeld is de snelle groei van *process mining*, een techniek om processen te reconstrueren vanuit *log files*. Dit is inmiddels een miljardenmarkt, die niet had bestaan zonder kwalitatief hoogwaardige data.

Ten tweede tendeert Europese wetgeving al sterk in deze richting. De Europese Commissie zet hoog in op *open data*, als onderdeel van de Data Governance Act. Een van de grote lijnen in die wetgeving - mede ingegeven door de Europese frustratie over de dominante positie van Amerikaanse tech-giganten - is het vergemakkelijken van samenwerking tussen partijen en het weg nemen van drempels bij het gebruik van data.

Daarmee creëert de wet ook een van de basisvoorwaarden om de geschetste nieuwe modulaire controlefilosofie in de praktijk te brengen. De eerdere *open banking*-wetgeving heeft al bewezen dat dit werkt; ook deze richtte zich op het vergemakkelijken van data-uitwisseling en heeft geleid tot een bloei van aanbieders van betaalservices en kredietverstrekkers die in zeer korte tijd en geautomatiseerd op basis van databronnen beslissingen kunnen maken, zoals het goedkeuren van een krediet.

'Handmatig onderzoekwerk van incidenten of fouten is te kostbaar.'

Deze bedrijven bleken in staat om het tot dan toe onaantastbaar geachte domein van een stuk of vier grootbanken aan te vallen, simpelweg door sneller te innoveren. *Sounds familiar* met de accountancy?

Ten derde: Er is nu al een markt voor. Er is een nieuwe generatie bedrijven die online hun diensten aanbieden en hebben te maken met grote transactievolumes. Stevig toezicht zoekt naar nieuwe manieren om grip te krijgen op deze transactiestromen. Voor hun business-model is het noodzakelijk dat deze stromen extreem efficiënt en foutloos verlopen. Handmatig onderzoekwerk van incidenten of fouten is te kostbaar. Deze organisaties zoeken naar manieren om systeem- en organisatie-overstijgende verbandscontroles te doen. Het liefste stoppen zij een stekker in de systemen die ze gebruiken en *interfaceren* ze rapportages naar klanten, investeerders. En zo ook de accountant die de jaarrekeningcontrole doet.

Marktdynamiek

Wat als startups straks allemaal modulaire zekerheidsdiensten aan gaan bieden die - geholpen door de harmonisatie van wetgeving - makkelijk aan elkaar geklikt kunnen worden?

'De wereld van open assurance is ook nog eens vele malen efficiënter voor de accountant dan de huidige werkwijze, omdat dubbel werk wordt voorkomen.'

Zo'n wereld van open assurance zou een compleet nieuwe marktdynamiek teweeg kunnen brengen. Opnieuw een analogie met een andere sector: Toen ziekenhuizen - door een tekort aan specialisten - gingen samenwerken, werd het opeens meer regel dan uitzondering dat patiënten werden doorgestuurd naar het ziekenhuis met de chirurg die de meeste ervaring heeft met een specifieke operatie. Gevolg: meer specialisten, hogere kwaliteit en lagere kosten. Is dat niet wat de accountancy ook wel kan gebruiken?

Tot slot is er nog een argument dat de beroepsgroep zwaar zou moeten laten wegen. De geschetste wereld van open assurance is ook nog eens vele malen efficiënter voor de accountant dan de huidige werkwijze, omdat dubbel werk wordt voorkomen. Controlewerk wordt op deze wijze juist maximaal hergebruikt. In een tijd waarin de accountancy te maken heeft met een schreeuwend tekort aan talent, is het eigenlijk een *no-brainer*.

Bijlage 2 Speelgoed

Opinie Accountant.nl: 17 april 2025

AI: het is je nieuwste speelgoed én je beste assistent bij al je werk. Het kan teksten schrijven, liedjes en video's maken, je helpen je gevoelens te uiten en - misschien wel het belangrijkste - het weet het antwoord op al jouw vragen.

Richard Knops

Wanneer ik ChatGPT als accountant vraag om mij te helpen bij een dossier, valt me al snel op hoe snel hij kan rekenen. Ook weet hij de regels van de COS en de verslaggevingsvereisten uit de wet goed te vertalen naar acties in mijn controledossier. Dit bespaart me echt tijd.

Dit 'speelgoed' is een nieuw digitaal wezen. Het kan zich binnen een minuut aanpassen van specialist in zorgverlening tot expert in accountancy. Je kunt hem meenemen in je broekzak tijdens klantgesprekken en via een AI-call om feedback vragen.

Wanneer ik workshops organiseer, kies ik ervoor om deze op te nemen. Met Notebook LM kan ik de video's snel omzetten naar tekst en ze vervolgens als whitepaper en podcast beschikbaar stellen aan mijn studenten en collega's. Het leuke is dat AI alle talen spreekt – zelfs mijn internationale collega's kunnen meekijken.

AI is ook creatief: het kan afbeeldingen én liedjes maken. De mensen zingen vrolijk mee wanneer ik een verjaardagsliedje laat maken voor een collega. Om mijn presentatie meer body te geven, vraag ik DALL-E om een visual te maken. Omdat ik zelf niet artistiek ben, helpt dit me enorm. Ik vraag mijn collega's om feedback op het resultaat en we zijn er tevreden over. Met Suno maakte ik voor de verjaardag van een collega een liedje. Omdat mijn collega houdt van Griekse muziek, heb ik gekozen voor een Griekse stem.

Toch kan dit 'speelgoed' ook gevaarlijk zijn, als je de gebruiksaanwijzing niet goed volgt. Het kan documenten vervalsen, *fake news* verspreiden en de keuzes van mensen op een negatieve manier beïnvloeden. Als je het autonomie en beslissingsbevoegdheid geeft, kan je systeem zomaar gehackt worden door een robot.

Wanneer we als bedrijf data in AI stoppen, zijn we voorzichtig met het oog op privacy. Je weet nooit precies waar de data terechtkomt of wat ermee gedaan wordt. Daarom trainen we onze collega's om te handelen conform ons privacybeleid - om onnodige verspreiding van gegevens te voorkomen. Hoewel AI-data gebruikt voor trainingsdoeleinden, kan diezelfde data bij verkeerd gebruik in handen van derden vallen.

Waarom zou je zelf nog zoeken via Google, als AI de zoektocht voor je doet? Waarom nog zelf een presentatie maken over een onderwerp, als AI dat al bijna volledig voor je kan samenstellen? Waarom notulen maken tijdens een vergadering, als AI dat volledig voor je kan overnemen? Laatst vroeg een vriend me of ik mijn teksten nog wel zelf schrijf. "Ze zijn te goed!" zei hij. Ik werd er boos om: "Hoezo geloof je me niet meer?" zei ik. "Ik weet het niet meer zeker...", antwoordde hij.

AI is net als voetbal: als je er handigheid in krijgt, word je er steeds beter in en kunnen er mooie dingen gebeuren. AI-geletterdheid wordt een standaardvaardigheid voor accountants. We zullen eraan moeten wennen dat de geloofwaardigheid van stukken ter discussie kan worden gesteld - zelfs als je er nog zo hard je best op hebt gedaan.

Richard Knops AA is als accountant werkzaam in het midden- en kleinbedrijf. Hij startte het initiatief 'Waarom ben ik accountant', om jonge mensen te overtuigen van de meerwaarde van het beroep en schrijft aan een boek over 'Gespreid Leiderschap binnen de Accountancy'.